

60. Хонигсман Я. Евреи Украины (краткий очерк) / Я. Хонигсман, А. Найман. - К., 1992. - Ч. 1. - 157 с.
61. Чи се заповіт розрухів против Жидів? // Воля. - Львів, 1903. - Ч. 12. - 1 липня. - С. 11.
62. Що діє се в Росії? // Червоний прапор. - Тернопіль, 1906. - Ч. 7. - 25 липня. - С. 2-3.
63. Dubanowicz E. Stanowisko ludności żydowskiej w Galicji wobec wyborów do parlamentu wiedeńskiego w r. 1907 / E. Dubanowicz. - Lwów, 1907. - 40 s.
64. Friedman F. Dzieje Żydów w Galicji (1772-1914) / F. Friedman // Żydzi w Polsce odrodzonej / [pod. red. I. Schipera, A. Tartakowera, A. Hafftkij]. - Warszawa, 1933. - T. 1. - S. 377-412.
65. Galicja w dobie autonomicznej (1850-1914) / Wybór tekstów w opracowaniu S. Kieniewicz. - Wrocław, 1952. - 390 s.
66. Gruński S. Materiały do kwestji żydowskiej w Galicji / S. Gruński. - Lwów : Nakł. Wyd. krajowego, 1910. - 60, 79 s.
67. IV Конгрес У.С.Д.П. // Вперед (додаток до 17 грудня 1911). - Львів, 1911. - С. 2-3.
68. IV Конгрес У.С.Д.П. // Вперед. - Львів, 1911. - Ч. 1. - 17 грудня. - С. 2.
69. Schall J. Historia Żydów w Polsce, na Litwie i Rusi / J. Schall. - Lwów, 1934. - 320 s.
70. Wasiutyński B. Ludność Żydowska w Polsce w wiekach XIX i XX / B. Wasiutyński. - Warszawa, 1930. - S. 91.

N. Vas'kiv

JEWISH QUESTION IN THE PROGRAMS AND ACTIVITIES OF UKRAINIAN SOCIAL-DEMOCRATIC PARTY OF GALICIA AND BUKOVINA (1899–1914)

Jewish question played significant role in the programs and activities of the Ukrainian Social-Democratic Party of Galicia and Bukovina. One of the reasons for such interest came from the fact that the Jewish community in Galicia was the third largest in population after the Ukrainian and Polish communities. The struggle for independence of both the Ukrainian and Jewish parties led to a unification of the Ukrainian and Jewish Social-Democrats. The political cooperation between the USDP and Jewish Social-Democratic Party of Galicia at the beginning of the twentieth century was the result of a multicultural understanding.

Key words: Jewish question, social-democracy, Ukrainians, Poles, Jews.

© Н. Вас'ків

Надійшла до редакції 13.09.2010

УДК 930.1: 329.78

НАДБАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ З ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – 30-х років ХХ ст.

БОРИС САВЧУК,

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри краєзнавства і туризму Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

СВІТЛАНА КОЛИБАБ'ЮК,

заступник директора з науково-методичної роботи Івано-Франківської філії Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"

У статті здійснено аналіз історіографічного доробку дослідників українського зарубіжжя з історії молодіжного руху Галичини кінця ХІХ - 30-х років ХХ ст. Показано, що головним здобутком у цій царині є історико-мемуарні праці, представлені в різного роду ювілейних та регіональних збірниках. У переважній більшості вони органічно поєднують особистісний погляд та ретроспективний аналіз створення й діяльності молодіжних організацій, що в сукупності становить вагомий внесок у розвиток української історіографії цієї проблеми.

Ключові слова: "Пласт", "Сокіл", "Січ", "Орли", "Обнова".

Постановка проблеми. Українське зарубіжжя істотно просунулося в дослідженні історії молодіжних товариств Галичини кінця ХІХ - 30-х років ХХ ст., що зумовлювалося науковим інтересом та існуючими суспільними реаліями. Зокрема, це стимулювалося пе-

ренесенням діяльності молодіжних товариств у місця скупчення української еміграції (діаспори): поряд із усеохоплюючим поширенням "Пласту" плекати "галицькі традиції" продовжували й товариства "Сокіл", "Січ", спортивні організації, молодіжні католицькі

№ 6 (106) жовтень 2010 р.

об'єднання тощо. Важливу роль у цьому відігравали їхні колишні діячі, які, опинившись на чужині, прагнули таким шляхом прищеплювати національні ідеали зростаючому поколінню.

Це зумовлює наукову актуальність і практичну значущість історіографічного аналізу теми, заявленої в назві статті. Об'єктом дослідження є сукупність історіографічних джерел та творчі надбання окремих істориків і мемуаристів із зазначеної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Молодіжні організації Галичини кінця XIX - 30 років XX ст. досліджували С. Ріпецький, С. Левицький, Я. Падох, М. Марунчак та інші. У переважній більшості вони органічно поєднують особистісний погляд та ретроспективний аналіз створення й діяльності молодіжних організацій, що в сукупності становить вагомий внесок у розвиток української історіографії цієї проблеми.

Разом із тим, звернення до цієї тематики дослідників здебільшого в спеціальних розділах дисертаційних і монографічних праць [22], [23], [35] має фрагментарний характер і не охоплює сукупності наявних праць, тож тема потребує спеціального комплексного осмислення.

Метою дослідження є вивчення та аналіз історіографічного доробку дослідників українського зарубіжжя з історії молодіжного руху Галичини кінця XIX - 30-х рр. XX ст. за окремими видами й жанровими ознаками, що дозволяє увиразнити спільні й особливі характеристики праць, систематизувати здобутки в цій царині.

Виклад основного матеріалу. З-поміж найбільш істотних вважаємо дослідження В. Лєника "Українська організована молодь", яке 1983 р. опублікував часопис "Визвольний шлях" [22], а 1994 р. воно вийшло окремим книжковим виданням [23]. Ця захищена того ж 1994 р. у мюнхенському Вільному українському університеті магістерська робота стала першим синтетичним узагальнюючим дослідженням з історії українського молодіжного руху. Опрацювавши всі доступні джерела, автор у розрізі постулатів державницького напрямку української історіографії показав його як один із чинників боротьби за волю й незалежність покритвеної нації. У його баченні цей рух, спираючись на традиції братств, накопичував потенціал під час імперського панування, щоб за переломної історичної доби виступити однією з рушійних сил національно-визвольних змагань. Прикметно, що більша частина праці присвячена діяльності "Сокола", "Січі", "Пласту" й іншим товариствам Галичини, а решта - розвитку молодіжних організацій на інших етнічних теренах. При цьому В. Лєник докладно розкрив етапи й зміст організаційно-ідеологічного становлення галицьких об'єднань, зокрема й на рівні окремих навчальних закладів чи населених пунктів. На жаль, сучасні вітчизняні історики "замикаються" в межах окремих регіонів й не вивчають молодіжний рух на теренах усієї України, що відкрило б нові грані його історії, наприклад, через порівняння окремих складників такого руху.

Серед інших історико-аналітичних студій відзначимо широко відому й перевидану в Україні працю С. Ріпецького про Українське січове стрілецтво [35]. З'ясовуючи генезу цієї бойової формації, знаний військовий історик також у розрізі державницького напрямку української історіографії показав постання й діяльність організації "Молода Україна", шкільних таємних гуртків та сокольських, січових і студентських товариств, які напередодні Першої світової війни трансформували-

ся в стрілецький рух. Усе це створило необхідні передумови для формування першої в новітню добу української історії власної національної мілітарної сили. Таким чином, С. Ріпецький у стрункому завершеному вигляді представив концепт такої "закономірної" (заздалегідь визначеної) трансформації довоєнних молодіжних товариств. Утім, зауважимо, що їхні первісні мотиви творення й завдання діяльності все-таки мали інший характер.

Значну групу праць із історії молодіжних товариств становлять студії, які традиційно кваліфікуються як "історико-мемуарні". Між тим, у структурно-змістовому відношенні багато з них цілком відповідає характеру історико-аналітичних студій, так що власне "мемуарно-суб'єктивні" моменти відходять на задній план і слугують доповненням до викладу основної історичної канви. Це яскраво засвідчує праця С. Левицького "Український Пластовий Улад в роках 1911-1945 в спогадах автора. (Причинки до історії Пласту)" [21]. У передмові до неї А. Фіголь розкрив важкі умови, за яких народжувалася праця (рукопис був готовий ще 1948 р. під час перебування С. Левицького в таборах Авсбурга), та відзначив, що такий заголовок книги обрали тому, що в ній можливі пропуски та суб'єктивні трактування подій, позаяк автор майже не користувався іншими документальними матеріалами [43]. Сам С. Левицький також запевняє, що "не користувався ніякими іншими матеріалами, крім пам'яті власної та інших" [21, с. 10]. Утім, за структурою і змістом книга наближається до монографічного дослідження, де в чіткому хронологічному порядку відстежено етапи розвитку українського скаутського руху на різних теренах, детально показано його організаційну мережу та діяльність у Галичині. Книга містить безліч фактів, точних дат, цифр, прізвищ, назви 93 куренів, що свідчить або про справді феноменальну пам'ять, або про використання інших джерел.

Схожі за характером спогади К. Трильовського [40] показують розгортання січового руху в Галичині, його здобутки й труднощі діяльності, зумовлені зовнішніми й внутрішніми перешкодами. У них більшою мірою наявний "особистісний момент", що передає колорит атмосфери формування феномена січової організації, яка не мала аналогів серед інших європейських народів.

Для наукового й громадського загалу ці спогади стали доступними завдяки їхній публікації в книзі "Гей, там на горі "Січ іде!". Пропам'ятна книга "Січей" (Едмонтон, 1965), яку великим накладом перевидали в Україні 1993 р. [12]. Упорядник цього унікального видання (аналогічного не мають інші громадські інституції українського зарубіжжя) Петро Трильовський (син "січового батька" К. Трильовського) зібрав близько 200 публікацій півтори сотні авторів у виглядів спогадів, нарисів, пісень, поезій, що в сукупності передають неповторний "дух Січі". Для історіографічного аналізу найбільший інтерес становлять близько 40 статей, які розкривають розвій її осередків на "мікрорівні" - в окремих повітах, містах, селах та подають різнобічну інформацію про їхні діячі й організаторів. Це надає книзі історико-краєзнавчого забарвлення, адже вона фіксує й повертає з небуття тисячі імен і фактів "місцевої історії".

Як приклад "цілісного" історіописання про галицькі інституції, що продовжували розвиток у діаспорі, відзначмо нарис О. Кузьмович "Початок і розквіт Карпатського клубу 1924-1984 рр." [19], де на значному

фактологічному матеріалі в системному вигляді показано виникнення та шістдесятирічний розвиток і діяльність цієї інституції. Як й інші такого роду видання, книга фіксує сотні імен громадських діячів, котрі спричинилися до плекання здорового способу життя українців.

"Мемуарно-особистісний" та "дослідницько-аналітичний" складники органічно переплітаються в представницькій і змістовній групі праць, присвячених ювілеям окремих товариств і навчальних закладів. Найґрунтовнішою з-поміж них є "Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові" [50]. Цей навчальний заклад із 60-х років XIX ст. залишався важливим осередком громадського життя молоді Галичини. Цьому аспекту присвячена значна частина вміщених у ній публікацій. З-поміж них назвемо статті С. Волинця [7] про діяльність таємних учнівських гуртків до й післявоєнного часу, які поширювали національну ідею серед краю; М. Пежанського [33] - про становлення і вплив гімназійного "Пласту" на загальний розвиток цієї організації в Галичині; В. Яніва [52] - про таємні товариства гімназистів, що діяли за польського режиму на початку 1920-х років; М. Ганушевського [11] - про Р. Шухевича та його товариське оточення тощо. Частиною цього видання становлять історико-біографічні нариси, які засвідчують роль гімназії у формуванні національної еліти та провідників громадського життя Галичини.

Доволі схожі за структурою й характером ювілейні видання спортивних товариств і "Пласту": "Альманах з нагоди 25-річчя утворення Українського Спортивного Союзу" [2]; "Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948" [4]; "Альбом 50-ліття Пласту" [1]; "Альманах Карпатського Лещатарського Клубу 1924-1984" [3] та інші, що стали продовженням традицій подібних видань у Галичині міжвоєнного періоду. Основу їхнього змісту становлять спогади колишніх членів, які розповідають про окремі події та епізоди розвитку товариств та діяльність визначних спортсменів. Більший інтерес становлять уміщені в них узагальнюючі публікації, наприклад, Е. Жарського [14], котрий повно, системно висвітлює етапи розвитку Українського спортивного союзу та спортивного руху в Галичині наприкінці XIX - 30-х роках XX ст.; П. Гавриляка [9], який крізь призму власних спогадів відтворив діяльність Карпатського лещатарського клубу до Першої світової війни, коли започатковано становлення лижного спорту в краї.

Відзначимо унікальне видання "Лісові чорти, їх життя і буття. 1922-1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя" [24], яке описує вісім знаменитих мандрівок однойменного пластового куреня. Численні факти та картографічні й біографічні матеріали ніби в мініатюрі розкривають життєдіяльність українських скаутів та показують їхню різнопланову громадську й просвітницьку діяльність.

Високим рівнем інформативності характеризуються історико-мемуарні збірники, присвячені окремим регіонам Галичини. Аналіз показав, що вони містять більшу кількість публікацій про розвиток молодіжних організацій, аніж про інші громадські товариства, зокрема "Просвіту" й "Рідну школу". Ці різні за характером матеріали варіюються від ґрунтовних аналітичних розвідок, що охоплюють загальні проблеми історії молодіжного руху, до спогадів про його окремі локальні епізоди, факти. Зважаючи на велику кількість такої літератури, виразимо й типологізуємо це явище на прикладі окремих видань. Так, у двотомнику "Стрий-

щина" уміщено найґрунтовніший в історіографії пластового руху історичний нарис про його розвиток в окремому регіоні. Автор Я. Падох [32] на основі джерел і власних спогадів розкрив зародження пластової організації на цьому терені, деталізував участь її вихованців у визвольних змаганнях 1914-1919 рр., висвітлює життєдіяльність стрийських пластових відділів у 1920-х рр. тощо. Нарис містить унікальні фотодокументи та численні біограми. Його доповнює публікація М. Мудрик [27] про дівочий Пластовий улад у Стрию. Підготовлені на основі спогадів та рукописних матеріалів публікації О. Савчинського [36] і Л. Штинди [48] відображають розвиток спортивного руху на Стрийщині наприкінці XIX - у 30-х роках XX ст. Науковий інтерес представляють подані в них деталі, факти в розрізі історії повсякденності про діяльність українських спортсменів та їхні взаємини із "суперниками"-поляками й офіційною державною владою.

Схожі за тематикою статті про розвиток "Сокола", "Січі", "Пласту" та спортивних товариств на Станіславщині (О. Бойчук [6], О. Гайський [10], С. Побратим [34], І. Ставничий [38]) і Тернопільщині (С. Змрочок [15], О. Кравченко [18], Б. Остап'юк [31], Л. Столяр-Лугова [39]) побудовані на основі спогадів. Вони відзначаються високим рівнем персоніфікації подій, розкривають цікаві сюжети з діяльності названих товариств. Додавши до них, приміром, історико-мемуарні й документальні статті про розвиток спортивних товариств на Городенщині (А. Курдидик [20], С. Олесницький [28], В. Яворський [51]) та Дрогобиччині (С. Кобільник [16]), можемо стверджувати, що ці видання становлять цінний в інформативному відношенні здобуток українського зарубіжжя про розвиток спортивного руху в Галичині досліджуваного періоду. Його вартість зростає завдяки відображенню міжнетічних стосунків у цій царині. Окремо відзначимо документальні статті М. Марунчака [25], які дають досить вичерпний образ січового руху на Покутті й Городенщині, а особливо В. Модрич-Вергана [26] про товариство "Каменярь" у Городенці, що містить понад три десятки унікальних фотодокументів. Ці вартісні історичні та історіографічні джерела не втратили наукового й пізнавального значення для сучасної науки.

Сказане стосується й мемуарних видань. Щоправда, чимало з них доволі суб'єктивні, заангажовані, тож потребують ретельного аналізу. Ідеться, приміром, про записані зі слів згадуваного О. Тисовського [30] свідчення про перші кроки становлення "Пласту". Відверто негативне ставлення автора до інших діячів (зокрема й П. Франка), котрі за важких умов торували шлях організації, засвідчує про напружені стосунки в "пластовому середовищі", яке в 1912-1914 рр. складалося з осередків, очільники яких бачили різні шляхи розвитку українського скаутського руху ("провійськовий", "традиційний", що ґрунтувався на ідеях Байден-Пауелла). Невеликий за обсягом, але змістовний "Спомин про юнацтво" невідомого автора [29] відображає поглядів представників націоналістичної течії щодо взаємин і впливів підпілля на молодіжні організації. Вони традиційно перебільшуються, змінюються як "всеохоплюючі", що не зовсім відповідає реаліям. У такому сенсі публікації в регіональних збірниках є більш урівноваженими, позаяк їхні автори прагнули передусім поінформувати про "славне минуле" товариств.

До висвітлення історичного минулого істотно долучалися періодичні органи товариств. Найбільший поступ у діаспорі здійснив "Пласт", що мав розгалужен-

ну структуру в Америці, Європі, Австралії. Аналіз змісту "Пластового шляху", що понад півстоліття видається у Торонто, та інших пластових часописів дозволяє відстежити, як генераційні зміни зумовлювали зменшення ностальгічно-ретроспективних історико-мемуарних публікацій безпосередніх учасників подій та зростання аналітичних розвідок пластових діячів, які народилися на "новій Батьківщині" й осмислювали минувшину крізь призму її героїзації задля стимулювання розвитку "Пласту". Так, незаперечну історіографічну вартість становить уміщена в мюнхенському часописі "Молоде життя" стаття відомого військового історика Л. Шанковського [45] про участь стрийських пластунів у визвольних змаганнях. У розширеному варіанті ця публікація ввійшла до його книги з історії Галицької армії [46].

Ця тема стала пріоритетною в історичній частині "Пластового шляху" та "Пластового вісника", що виходив у Варшаві, про що свідчать ґрунтовні історико-мемуарні статті та аналітичні розвідки Л. Беча [5], О. Гаврилюка [8], Б. Костюка [17], П. Содоля [37], А. Чемеринського [44], М. Федусевича [42] про участь вихованців окремих пластових підрозділів та організації загалом у визвольній боротьбі 1914-1919 та 1939 - початку 1950-х років. Вони відзначаються високопатріотичним пафосом, мають виховну спрямованість та, фіксуючи сотні імен, фактів, подій, доводять, що саме молодь, вишколена в громадських товариствах, за переломних історичних моментів виступала в перших лавах борців за українську державну незалежність.

Окремо згадаємо про унікальний у своєму роді документальний збірник "Українська молодь Христові" [41], що висвітлює участь українських католицьких молодіжних організацій "Орли", "Обнова" та інших у проведенні однойменної масштабної акції 1933 року. Уміщені в ньому джерельні матеріали, спогади та аналітичні публікації вичерпно відтворюють події, пов'язані з її підготовкою, проведенням та реакцією на неї з боку різних українських суспільно-політичних чинників. Гадаємо, корисною й цікавою була б підготовка аналогічних видань з історії інших громадських, зокрема й молодіжних, організацій досліджуваного періоду.

Висновок

Таким чином, дослідники українського зарубіжжя зробили вагомий внесок у вивчення історії молодіжного руху Галичини кінця XIX - 30-х років XX ст. Вони запропонували перші узагальнюючі студії з його розвитку та змістовні аналітичні розвідки про окремі товариства. Утім, головним здобутком у цій царині є історико-мемуарні праці, представлені в різного роду ювілейних та регіональних збірниках. У переважній більшості вони органічно поєднують особистісний погляд та ретроспективний аналіз створення й діяльності молодіжних організацій, що в сукупності становить вагомий внесок у розвиток української історіографії цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альбом 50-ліття Пласту / [упор. М. Пежанський, Т. Білосцький]. - Нью-Йорк, 1964. - 249 с.
2. Альманах з нагоди 25-річчя утворення Українського Спортивного Союзу. Огляд діяльності Спортивного Товариства "Україна" в Торонті, Канада (1948-1949). - Торонто, 1950. - 147 с.
3. Альманах Карпатського Лещатарського Клубу 1924-1984. - Львів-Munchen-New-York, 1989. - 240 с.

4. Альманах Ради Фізичної Культури 1945-1948. - Мюнхен : Молоде Життя, 1951. - 169 с.

5. Беч Л. З. Пласт у перемиській українській гімназії (Сторінки історії 6-го Куреня У.У.Ю. ім. Ів. Богуна / Л. З. Беч // Пластовий вісник. - Варшава, 1992. - Ч. 3. - С. 1-5.

6. Бойчук О. Пласт у Станиславівській й околиці / О. Бойчук // Альманах Станиславівської землі : зб. матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини / [ред.-упор. Б. Кравців]. - Нью-Йорк - Торонто - Мюнхен, 1975. - С. 327-340.

7. Волинець С. Тасмні гуртки учнів Академічної Гімназії / С. Волинець // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. - Філядельфія - Мюнхен, 1978. - С. 347-352.

8. Гаврилюк О. Роман Шухевич: пластун-чорноморець / О. Гаврилюк // Пластовий шлях. - Торонто, 1997. - Ч. 4. - С. 44-46.

9. Гавриляк П. Моя участь у Карпатсько-Лещатарському Клубі до війни / П. Гавриляк // Альманах КЛК 1924-1924. - Львів - Нью-Йорк, 1984. - С. 86-91.

10. Гайський О. Тіловиховання і спорт / О. Гайський // Альманах Станиславівської землі : зб. матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини / [ред.-упор. Б. Кравців]. - Нью-Йорк - Торонто - Мюнхен, 1975. - С. 341-388.

11. Ганушевський М. Роман Шухевич у моїх споминах / М. Ганушевський // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. - Філядельфія - Мюнхен, 1978. - С. 451-453.

12. Гей, там на горі "Січ іде!". Пропам'ятна книга "Січей" / [упоряд. П. Трильовський]. - Едмонтон, 1965. - 432 с.

13. Гладкий Я. Пласт (У двадцятипятиліття основаня перших пластових відділів) / Я. Гладкий // Вогні. - 1936. - Ч. 2. - С. 22-28.

14. Жарський Е. 25-річчя Українського Спортивного Союзу / Е. Жарський // Альманах з нагоди 25-річчя утворення Українського Спортивного Союзу. Огляд діяльності Спортивного Товариства "Україна" в Торонті, Канада (1948-1949). - Торонто, 1950. - С. 41-53.

15. Змрочок С. Товариство Сокіл у Тернополі в 20-х і 30-х роках / С. Змрочок // Шляхами золотого Поділля : в 3 т. - Тернопільщина і Скалатщина : регіональний історико-мемуарний зб. - Т. XXXV. - Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1983. - Т. III. - С. 248-250. - (НТШ. Український архів).

16. Кобільник С. Спорт у Дрогобичі / С. Кобільник // Дрогобиччина - земля Івана Франка ; [гол. ред. кол. Лука Луців]. - Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто, 1973. - Т. XXV. - С. 559-564. - (Наукове товариство ім. Шевченка. Український архів).

17. Костюк Б. Першолистопадевий зрив у Львові 1918 року та участь у ньому пластунів / Б. Костюк // Пластовий шлях. - Торонто, 1996. - Ч. 4. - С. 42-44.

18. Кравченко О. Українське спортове товариство "Поділля" / О. Кравченко // Шляхами золотого Поділля : в 3 т. - Тернопільщина і Скалатщина : регіональний історико-мемуарний зб. - Т. XXXV. - Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1983. - Т. III. - С. 254-260. - (НТШ. Український архів).

19. Кузьмович О. Початок і розквіт Карпатського клубу 1924-1984 рр. / О. Кузьмович. - Львів - Мюнхен - Нью-Йорк, 1989. - 96 с.

20. Курдидик А. Повітове Лугове свято в Городенці / А. Курдидик // Городенщина : історично-мемуарний зб. - Нью-Йорк - Торонто - Вінніпег, 1978. - Т. XXXIII. - С. 449-464. - (Наукове товариство ім. Шевченка. - Український архів).

21. Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911-1945 в спогадах автора (Причинки до історії Пласту) / С. Левицький. - Мюнхен : Молоде Життя, 1967. - 131 с.

22. Леник В. Українська організована молодь / В. Леник // Визвольний шлях. - 1983. - С. 1173-1180; 1984. - Ч. 1. - С. 76-84; Ч. 8. - С. 937-945; 1990. - Ч. 5. - С. 623-634.

23. Леник В. Українська організована молодь (Молодечні організації від початків до 1914 р.) / В. Леник. - Мюнхен - Львів, 1994. - 181 с.

24. Лісові чорти, їх життя і буття. 1922-1945 : ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. - Вашингтон - Нью-Йорк - Торонто : Накладом Великого Племени Лісових Чортів, 1983. - 230 с.

25. Марунчак М. Січковий рух Покуття і Городенщини / М. Марунчак // Городенщина : історико-мемуарний зб. - Нью-Йорк - Торонто - Вінніпег, 1978. - Т. XXXIII. - С. 290-303. - (Наукове товариство ім. Шевченка. - Український архів).
26. Модрич-Верган В. Організаційна мережа Товариств "Каменярів" в Городенці / В. Модрич-Верган // Городенщина : історико-мемуарний збірник. - Нью-Йорк - Торонто - Вінніпег, 1978. - Т. XXXIII. - С. 412-449. - (Наукове товариство ім. Шевченка. - Український архів).
27. Мудрик М. Дівочий Пластовий Улад в Стрию / М. Мудрик // Стрийщина : історико-мемуарний збірник. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - С. 532-536. - (Український архів).
28. Олесницький С. Спортове Товариство "Богун" в Серафимцях / С. Олесницький // Городенщина : історико-мемуарний збірник. - Нью-Йорк - Торонто - Вінніпег, 1978. - Т. XXXIII. - С. 467-468. - (Наукове товариство ім. Шевченка. - Український архів).
29. О. П. Спомин про юнацтво / О. П. // Визвольний шлях. - 1970. - Ч. 10. - С. 1035-1041.
30. Основоположник Пласту (До 80-річчя з дня народження професора доктора Олександра Тисовського). - Мюнхен, 1966. - 76 с.
31. Остап'юк Б. Тернопільський Сокіл / Б. Остап'юк // Шляхами золотого Поділля : в 3 т. - Тернопільщина і Скалатщина : регіональний історико-мемуарний збірник. - Т. XXXV. - Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто, 1983. - Т. III. - С. 244-248. - (НТШ. Український архів).
32. Падох Я. Стрийський Пласт (нарис історії) / Я. Падох // Стрийщина : історико-мемуарний збірник. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - С. 404-532. - (Український архів).
33. Пежанський М. Початки Пласту в Академічній гімназії у Львові / М. Пежанський // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. - Філядельфія - Мюнхен, 1978. - С. 323-338.
34. Побратим С. Руханково-спортивне товариство "Сокіл" / С. Побратим // Альманах Станиславівської землі : зб. матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини / [ред.-упор. Б. Кравців]. - Нью-Йорк - Торонто - Мюнхен, 1975. - С. 468-471.
35. Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин / С. Ріпецький. - Нью-Йорк : Червона Калина, 1956. - Львів, 1995. - 357 с.
36. Савчинський О. Фізичне виховання і спорт / О. Савчинський // Стрийщина : історико-мемуарний збірник. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - С. 541-571. - (Український архів).
37. Содоль П. Пластуни у визвольних змаганнях / П. Содоль // Пластовий шлях. - 1993. - Ч. 1. - С. 24-26.
38. Ставничий І. П'ятий Січковий З'їзд у Станиславові 1910 року / І. Ставничий // Альманах Станиславівської землі : зб. ма-
- теріалів до історії Станиславова і Станиславівщини / [ред.-упор. Б. Кравців]. - Нью-Йорк - Торонто - Мюнхен, 1975. - С. 395-398.
39. Столяр-Лугова Л. Спомин про Пласт у Тернополі / Л. Столяр-Лугова // Шляхами золотого Поділля : в 3 т. - Тернопільщина і Скалатщина : регіональний історико-мемуарний збірник. - Т. XXXV. - Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто, 1983. - Т. III. - С. 251-253. - (НТШ. Український архів).
40. Трильовський К. З мого життя (Уривок зі спогадів) / К. Трильовський // Гей, там на горі Січ іде... - С. 13-77.
41. Українська молодь Христові. Пропам'ятна книга : докум. зб. 1933-1988 / [зібрав, упоряд. і зред. М. Гуцалевич]. - Рим-Парма : Видання Української Католицької Єпархії св. свцм. Йосафата в Пармі, ЗСА, 1991. - 464 с.
42. Федусевич М. Початки Пластового Руху у перспективі сорокліття / М. Федусевич // Пластовий шлях. - Торонто, 1951. - Ч. 5. - С. 11-17.
43. Фіголь А. Слово упорядника / А. Фіголь // Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911-1945 в спогадах автора (Причинки до історії Пласту) / С. Левицький. - Мюнхен : Молоде Життя, 1967. - С. 7-8.
44. Чемеринський А. До історії участі пластунів у подіях 1914-1918 рр. / А. Чемеринський // Пластовий шлях. - 1993. - Ч. 3. - С. 49-50.
45. Шанковський Л. Стрийські пластуни у визвольних змаганнях / Л. Шанковський // Молоде життя. - Мюнхен, 1946. - Ч. 3. - С. 34-37.
46. Шанковський Л. Українська армія в боротьбі за державність / Л. Шанковський. - Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1958. - 319 с.
47. Шах С. Роман Шухевич - символ незламності (спомин) / С. Шах // Зб. на пошану ген. Романа Шухевича / [уложив. Г. Васюкович]. - Лондон-Мюнхен, 1990. - С. 156-159.
48. Штинда Л. Спорт у Стрийщині / Л. Штинда // Стрийщина : історико-мемуарний збірник. - Т. XLIX. - Нью-Йорк - Торонто - Париж - Сідней : Комітет Стрийщини, 1990. - Т. I. - С. 541-571. - (Український архів).
49. Щур Р. Молодіжні організації та їх діяльність / Р. Щур // Сколівщина. - Львів, 1996. - С. 123-135. - (Інститут народознавства НАН України).
50. Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. - Філядельфія - Мюнхен, 1978. - 611 с.
51. Яворський В. Спортове Товариство "Пробій" у Городенці / В. Яворський // Городенщина : історико-мемуарний збірник. - Нью-Йорк - Торонто - Вінніпег, 1978. - Т. XXXIII. - С. 464-466. - (Наукове товариство ім. Шевченка. - Український архів).
52. Янів В. Життя молоді Української Академічної гімназії в перші роки польської окупації / В. Янів // Ювілейна книга Української Академічної гімназії у Львові. - Філядельфія - Мюнхен, 1978. - С. 259-280.

B. Savchuk, S. Kolybab'yuk

HERITAGE OF THE UKRAINIAN FOREIGN COUNTRIES TO STUDY THE HISTORY OF YOUTH ORGANIZATIONS GALICIA END OF XIX CENTURY – 30 YEARS OF TWENTIETH CENTURY

The article analyzes the historiographical works of foreign scholars on the history of Ukrainian youth movement Galicia end of XIX - 30's of the twentieth century.

Key words: "reservoir", "Falcon", "January", "Orly", "Renewal".

© Б. Савчук, С. Колибаб'юк
Надійшла до редакції 15.09.2010

№ 6 (106) жовтень 2010 р.